

به نام خدا

معاونت امور اجتماعی و فرهنگی
اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی

بررسی نگرش شهروندان تهرانی درباره طرح ساماندهی متکدیان

تدوین: رویا نجم عراقی

۱۳۹۰

عنوان و نام پدیدآور	نجم عراقی، رویا، ۱۳۵۶
مشخصات نشر	بررسی نگرش شهروندان تهرانی درباره طرح ساماندهی متکدیان/ تدوین رویا نجم عراقی؛ معاونت امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران (سیدمحمدحادی ایازی)، اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران (سیدرضا مصطفوی)؛ ناظر احمد غیاثوند.
مشخصات ظاهری	تهران: انتشارات جامعه‌شناسان، ۱۳۹۰.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۱۲۸-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	۹۲ ص.
یادداشت	فیبا
موضوع	کتابخانه.
موضوع	فقرای شهری -- ایران -- تهران -- نمونه پژوهی
موضوع	شهرداری -- ایران -- تهران -- ارزشیابی -- نمونه پژوهی.
موضوع	شهروندان ایرانی -- تهران -- نظرسنجی
شناسه افزوده	ایازی، سید محمدحادی
شناسه افزوده	مصطفوی، سیدرضا، ۱۳۴۱-
شناسه افزوده	غیاثوند، احمد، ناظر
شناسه افزوده	شهرداری تهران، دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی
رده بندی کنگره	۱۳۹۰ ن ۳۹ HV۴۱۳۲/۵۶۱
رده بندی دبویی	۳۶۲/۵۷۰۹۵۵
شماره کتاب‌شناسی ملی	۲۶۱۴۵۶۰

انتشارات جامعه‌شناسان

معاونت امور اجتماعی و فرهنگی
اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی

نوع گزارش: نظرسنجی
موضوع: بررسی میزان رضایت شهروندان از خدمات سازمان آتش‌نشانی شهر تهران
معاون امور اجتماعی و فرهنگی: دکتر سید محمدحادی ایازی
مدیر کل مطالعات: سیدرضا مصطفوی
مجری طرح: مؤسسه توسعه فراگیر آسیا
ناظر: دکتر جعفر سخاوت
مدیریت پروژه: شرکت اندیشه‌سرای شهر
سال انتشار: ۱۳۹۰
تاریخ شروع: پاییز ۱۳۸۹
تاریخ پایان: بهار ۱۳۹۰
ناشر: اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی

آدرس انتشارات جامعه‌شناسان: انقلاب - روبروی درب اصلی دانشگاه تهران - پاساژ فروزنده - طبقه همکف - پ ۳۳
تلفن: ۶۶۰۰۰۵۱

قیمت: ۵۰۰۰ تومان	چاپ: اول	تیراژ: ۱۰۰۰
آدرس اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی: میدان گل‌ها - بزرگراه شهید گمنام - ابتدای بزرگراه کردستان - ساختمان معاونت امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران - طبقه دوم		
دورنگار: ۸۲۱۰۶۲۰۸	تلفن: ۸۲۱۰۶۲۲۵-۲۱۷	

پیشگفتار

«شهر تعاملی» بر پایش دیدگاه‌ها و انتظارات شهروندان و مدیران شهری استوار است. در «شهر تعاملی»، رابطه‌ی مردم و مدیران شهری رابطه‌ای دوسویه است. شهروندان خوب و قانونمدار، مدیرانی شایسته و لایق نیاز دارند تا زندگی شهری را برای آن‌ها دلپذیرتر نمایند. در این فضا، آن‌ها تنها برای شنیدن نیستند، چنانکه مدیران، تنها برای «گفتن».

«گفت و شنود» از ویژگی‌های «جامعه‌ی توسعه یافته» است و پیمایش و پایش نظرات شهروندان، شیوه‌ای نظام‌مند برای شنیدن حرف‌های آن‌هاست. مدیریتی که به دیدگاه‌های شهروندان توجه و اعتماد نداشته باشد، در واقع خود را در برابر شهروندان «مسئول» نمی‌شناسد. ارزیابی نظرات شهروندان:

الف. به مدیریت شهری کمک می‌کند تا به طور مستمر و سیستمی عملکرد خود را از دیدگاه «شهروندان» ارزیابی کند نه فقط از دیدگاه «مدیران».

ب. روشی مناسب است برای اثبات کارآمدی یا ناکارآمدی برنامه‌ها، فعالیت‌ها و مجموعه‌ی سازمانی مدیریت به تفکیک بخش‌ها و انجام اصلاحات لازم برای بهبود کیفیت با هزینه‌ی کمتر و کارآمدی بیشتر.

پ. امکان اعمال تنبیه و اعطای پاداش را مبتنی بر ارزیابی عملکرد عینی و واقعی فراهم می‌آورد. ت. با بررسی نظرات شهروندان درباره‌ی یک فعالیت واحد در زمان‌های مختلف (مطالعات طولی) شاخصی برای ارزیابی بهبود یا پسرفت کیفیت ارائه‌ی خدمات به شهروندان در اختیار خواهند بود.

ث. پاسخ مناسب به انتظارات شهروندان، حجم نارضایتی عمومی و زمینه‌های قانون‌گریزی را کاهش می‌دهد. مدیریت شهری، هزینه‌های گزافی را بابت قانون‌گریزی شهروندان پرداخت می‌کند.

ج. با کسب دیدگاه‌های شهروندان، پیش از اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها، می‌توان آسیب‌های اجرای آن را به حداقل رساند و یا از بسترهای فرهنگ برای حذف موانع ناخواسته بهره جست.

چ. دریافت نظرات شهروندان و تکیه بر خردجمعی، زمینه را برای مشارکت مدنی آنان در فرآیندهای اجتماعی هموار و هزینه‌های اداره شهر را کاهش می‌دهد.

عنوان این نظرسنجی «بررسی نگرش شهروندان تهرانی درباره طرح ساماندهی متکدیان» بوده که در سال ۱۳۸۹ انجام شده است. امید است نتایج این مطالعه بتواند سهمی هر چند ناچیز در جهت ارائه پاسخ مناسب به مدیران داشته باشد. بدون تردید کاربرست یافته‌ها و نتایج نظرسنجی توسط شهرداران و معاونین، علاوه بر بهبود شرایط، باعث افزایش اعتماد شهروندان به این گونه برنامه‌ها خواهد شد.

برخود لازم می‌دانیم از کلیه همکاران طرح، مجری زهرا زارع، ناظر علی ایمانی، معاون پژوهشی جناب آقای حسن عمارتی، مدیر پروژه شرکت اندیشه سرای شهر، پرسشگران، متصدیان ورود داده‌ها و افرادی که به نحوی در این طرح با ما همکاری مستقیم و غیرمستقیم داشته‌اند صمیمانه تقدیر و تشکر شود.

سیدرضا مصطفوی

مدیر کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهر تهران

چکیده

تکدی‌گری به عنوان یک آسیب اجتماعی مدت‌هاست که بسیاری از جوامع را گریبان‌گیر کرده است. در این راستا پژوهش حاضر به روش پیمایش (Survey) به نظرخواهی از شهروندان تهرانی درباره وضعیت ساماندهی متکدیان در سطح شهر تهران پرداخته است. البته در سال گذشته پژوهشی تحت این عنوان گرفت و در سال اخیر نیز این مطالعه انجام پذیرفت تا در راستای اهداف اساسی طرح که پیرامون نظرات شهروندان درباره طرح ساماندهی متکدیان و نیز پدیده تکدی‌گری می‌باشد، به مقایسه نتایج حاصل از هر دو طرح پرداخته شود. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه افراد ۱۵ سال به بالای شهر تهران می‌باشد و تعداد حجم نمونه برابر با ۱۲۰۰ نفر برآورد گردیده است. نتایج حاکی از آن است که بیش از نیمی از شهروندان معتقدند که مسئولیت ساماندهی متکدیان در سطح شهر بر عهده شهرداری می‌باشد. در مجموع حدود ۴۸ درصد عملکرد شهرداری را در زمینه جمع‌آوری و ساماندهی متکدیان مثبت ارزیابی کرده‌اند. همچنین یافته‌های حاصل طبق نتایج پژوهش اخیر نشان می‌دهد که بیش از ۴۰ درصد افراد وجود متکدیان را در محله‌شان کمتر احساس می‌کنند و در مقابل حدود ۲۶ درصد وجود متکدیان را در حد نسبتاً زیاد بیان داشته‌اند. بررسی‌های به عمل آمده حاکی از آن است که در اولویت اول بیشتر به «به صورت درخواست کمک نقدی» (۵۰/۲ درصد) و «فال فروشی» (۱۴/۹ درصد) اشاره کرده‌اند. در سال جاری بیشترین در گروه سنی کودکان و نوجوانان (۲۹/۸ درصد) است. در مجموع با مقایسه بیشتر یافته‌های حاصل در سال ۱۳۸۸ با سال ۱۳۸۹ مشاهده شد که شهرداری با تکیه بر اطلاع‌رسانی مناسب در طول یک سال گذشته توانسته مردم را بیشتر از سال گذشته با طرح ساماندهی متکدیان آشنا سازد. هر چند این میزان به حدی نیست که بتواند اکثر شهروندان را شامل شود. از سوی دیگر کمتر شدن تعداد متکدیان نسبت به سال‌های گذشته از دید پاسخگویان نیز گواهی است بر عملکرد نسبتاً موفق شهرداری در اجرای طرح. به عبارت دیگر نگرش شهروندان تهرانی در خصوص طرح ساماندهی متکدیان دستخوش تغییراتی مثبت هم از حیث اطلاع درباره طرح ساماندهی (هر چند در حد اندک) و هم از نظر عملکرد شهرداری در این خصوص شده است. اما در سطح رفتار (میزان پرداخت پول به متکدیان) تغییر مثبتی ایجاد نشده است.

کلید واژه‌ها:

تکدی‌گری، شهرداری، مردم شهر تهران، فرهنگ تکدی‌گری، اشکال تکدی‌گری، طرح ساماندهی متکدیان

فهرست مطالب

فصل اول) کلیات

مقدمه	۱۱
بیان مسأله	۱۲
سوالات تحقیق	۱۳
اهداف تحقیق	۱۳
اهمیت و ضرورت تحقیق	۱۴

فصل دوم) مبانی نظری

نقش دین و سنت در تکدی	۱۷
تکدی و جامعه	۱۷
تعریف لغوی یا اصطلاحی تکدی	۱۸
دلایل عمده پیدایش تکدی در ایران	۱۸
سابقه‌ی برخورد با متکدیان در ایران	۱۸
تکدی و متکدی در نگاه جامعه‌شناسی	۱۹
دستورالعمل اجرایی مرکز پذیرش و نگهداری موقت متکدیان	۲۰

فصل سوم) روش تحقیق

روش تحقیق	۳۶
جمعیت آماری مورد مطالعه	۳۷
حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری	۳۷
روش و ابزار جمع‌آوری اطلاعات	۳۸
نحوه کدگذاری و استخراج داده‌ها	۳۸
تهیه شاخص‌های لازم جهت اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق	۳۸
نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها	۳۹

فصل چهارم) یافته‌های پژوهش

مقدمه	۴۳
الف) ویژگی‌های فردی پاسخگویان	۴۳
۱) جنس	۴۳
۲) وضعیت تأهل	۴۴
۳) گروه‌های سنی	۴۵
۴) مقاطع تحصیلی	۴۶
۵) وضعیت اشتغال پاسخگویان	۴۷

۴۸	وضعیت تملک مسکن پاسخگویان
۴۹	مدت سکونت در شهر تهران
۵۰	مدت سکونت در محله
۵۱	وضعیت ساماندهی متکدیان در سطح شهر
۵۱	مسئول رسیدگی به متکدیان
۵۲	میزان اطلاع از طرح ساماندهی متکدیان توسط شهرداری
۵۳	مشاهده گشت ساماندهی متکدیان
۵۴	نحوه برخورد گشت‌های ساماندهی
۵۵	کادر مجرب و لازم برای جمع‌آوری متکدیان
۵۶	تجهیزات و امکانات لازم، برای جمع‌آوری متکدیان
۵۷	تعداد متکدیان در سطح شهر نسبت به ۵ سال گذشته
۵۸	ممانعت از حضور کودکان متکدی و یا متکدیان مجروح
۵۹	موافقت با ادامه پیدا کردن طرح ساماندهی متکدیان
۶۰	ارزیابی پاسخگویان از طرح ساماندهی متکدیان
۶۱	رابطه ویژگی‌های فردی با ارزیابی از طرح ساماندهی
۶۲	میزان تمایل به همکاری از طریق تلفن
۶۳	رابطه ویژگی‌های فردی با همکاری از طریق تلفن
۶۴	نگرش مردم نسبت به وضعیت تکدی در سطح شهر
۶۴	وضعیت متکدیان در محله مورد سکونت
۶۵	میزان برخورد روزانه با متکدیان
۶۶	رابطه مناطق شهرداری با میزان برخورد با متکدیان
۶۷	جنس متکدیان
۶۸	مشخصات ظاهری متکدیان
۶۹	گروه سنی متکدیان
۷۰	مکان‌های تکدی‌گری
۷۲	وضعیت تکدی‌گری
۷۳	زمان تکدی‌گری
۷۴	نحوه برخورد با متکدیان
۷۵	رابطه ویژگی‌های فردی با نحوه برخورد با متکدیان
۷۶	میزان کمک مردم
۷۷	رابطه ویژگی‌های فردی با میزان کمک به متکدیان
۷۸	رابطه ویژگی‌های فردی با میزان صدقه دادن
۷۸	رابطه کمک به متکدیان با میزان صدقه دادن
۷۹	دلایل کمک مردم به متکدیان

۸۰	 علل تکدی از منظر پاسخگویان
۸۱	 آثار تکدی در سطح شهر
۸۳	 اقدامات و سیاست‌های پیشنهادی پاسخگویان
۸۴	 موانع اجرای طرح ساماندهی متکدیان از نظر پاسخگویان

فصل پنجم) نتیجه‌گیری

۸۷	 مقدمه
۸۷	 ۱) وضعیت ویژگی‌های فردی پاسخگویان
۸۷	 ۲) وضعیت ساماندهی متکدیان در سطح شهر
۸۸	 ۲) نگرش مردم نسبت به وضعیت تکدی در سطح شهر
۹۲	 منابع و مآخذ